

De Bonkelaar

Nummer 54

Tiel, augustus 2018

Beste molenaars,

MEDEDELINGEN VANUIT HET BESTUUR

De vakanties zitten er voor de meeste van ons al weer op, dus wat dat betreft kan het nieuwe molenseizoen 2018/2019 beginnen. Om jullie weer op de hoogte te brengen van de activiteiten die er vanuit de afdeling Gelderland georganiseerd worden, laten wij onze nieuwsbrief *De Bonkelaar* verschijnen. In deze *Bonkelaar* nummer 54 kunnen jullie lezen welke activiteiten er op welke data en locatie plaatsvinden.

Op de eerste plaats moeten wij helaas mededelen dat wij in het afgelopen halve jaar een tweetal Gelderse Molenvrienden verloren hebben. Op maandag 28 mei 2018 is na een ziekbed van 1,5 jaar Jaap Rouwenhorst overleden. Jaap kwam in 2007 bij de Fortuin in Hatterem, behaalde in 2010 zijn diploma en was al die jaren zeer actief op de Fortuin. Een enthousiaste man, een echte doener en ook een timmerman in hart en nieren en heeft in die zin ook zijn uiterste best gedaan om bij te dragen aan het onderhoud van de molen. Ook tijdens de door hem gevolgde korenmolenaarscursus werkte hij aan een koppel stenen op deze molen. Jaap is 57 jaar geworden. Op zondag 19 augustus j.l. is Henk Roelofs overleden. Henk kwam in 2002 op molen Nooit Gedacht te Warnsveld en hij was sinds zijn slagen in 2005 molenaar op deze molen, maar vooral ook op de molen van Ten Have, de Geertruida Cornelia, in Gorssel. Daarnaast was hij actief op de molens van Lettele, Dijkerhoek en Warken. Met zijn achtergrond als machinist op de grote vaart heeft hij veel bijgedragen aan het herstellen en onderhouden van verschillende zuiggas- en elektromotoren op verschillende molens. Henk is 72 jaar geworden. Langs deze weg wensen wij familie, vrienden en collega molenaars sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

De Open Monumentendag is voor ons de eerste activiteit na het, zeg maar, zomerreces, want net zoals ons parlement geen geplande vergaderingen heeft in juli en augustus, hebben wij als afdelingen in deze maanden ook geen activiteiten gepland. Op zaterdag 8 september en in sommige gemeenten ook op zondag 9 september is het Open Monumentendag en dit jaar heeft deze het thema: *Europa*. Dit thema heeft men gekozen, omdat 2018 het Europees Jaar van het Cultureel erfgoed is. Voor ons als molenaars de mogelijkheid om aan de inwoners van Gelderland te laten zien, waarom de wind- en watermolens zoveel bijgedragen hebben aan de cultuur in Europa, maar er ook voor gezorgd hebben dat ons land bekend staat als Nederland Molenland.

Op 11 april 2018 zijn we met vele leden van onze afdeling afgereisd naar Warnsveld voor de contactavond. Het eerste gedeelte van de avond bestond uit een bezoek aan de Warkense Molen en het daarbij gelegen Bakkerijmuseum *De Stoltenberg*. Het was een genot om te zien hoe vrijwillige molenaars en vrijwillige bakkers zo'n mooi stukje cultuurofgoed in leven houden. Na de koffiepauze, volgde de presentatie waarin opgenomen de mededelingen vanuit het afdelingsbestuur, mededelingen vanuit de algemene ledenvergadering GVM van 7 april j.l. en het wel en wee binnen de afdeling Gelderland. Hoogtepunt was weer de uitreiking van de sabelijzerinsignes en gekroonde sabelijzerinsignes door Gerrit Pol (voorzitter Stichting Vrienden van de Gelderse Molen (SVGM)).

Op zaterdag 2 juni j.l. hebben wij de valbeveiligingsdag voor instructeurs, stagemolenaars en gastmolenaars gehouden op de Beatrixmolen te Winssen. Deze dag stond, na een presentatie over Veiligheid en Valbeveiliging voor de gehele groep aanwezigen, enerzijds in het teken van het werken met de valbeveiliging en anderzijds van EHBO in en rond de molen en uitleg over reanimatie. Een leerzame dag die door de aanwezigen als zeer positief ervaren werd. Mochten jullie nog wat foto's willen zien van deze valbeveiligingsdag, kijk dan eens op de site van de Beatrixmolen: <https://myalbum.com/album/dE1Q5P12hhPC>
Een weekje later op zaterdag 9 juni waren we te gast op de Havekes Mühle te Twello voor onze tweede Technische Dag. Na ontvangst met koffie of thee werd ook hier de presentatie over Veiligheid en Valbeveiliging gegeven, welke direct gevolgd werd door de presentatie over touwsplitsen. Deze laatste presentatie ging in op de reden waarom je wat moet kunnen touwsplitsen op de molen, grondstoffen voor touw en het maken van touw (zowel op de ambachtelijke als de moderne manier). Daarna ging men zelf aan de slag met touwsplitsen, waarbij men het maken van takelingen, het splitsen van een oog en het maken van een korte splits oefende. Na de lunch ging men aan de slag met het toepassen van de valbeveiliging. Al met al weer een leerzame en mooie dag.

Als afdelingsbestuur hebben we ondertussen besloten om een drietal extra valbeveiligingssets aan te schaffen. Dan hebben we in totaal vijf sets voor onze afdeling en deze zullen we dan verspreiden over de provincie, zodat jullie deze op de betreffende adressen kunnen lenen. Nadere informatie hierover volgt zodra wij de vijf sets in ons bezit hebben. Wil men op de molen gebruik maken van een van de valbeveiligingssets die we nu al hebben, neem dan contact op met Petro van Doorne, petrovandoorne@kpnmail.nl of 06-19195460.

Veiligheid op onze Gelderse Molens

In de afgelopen jaren zijn we binnen de molenwereld helaas geconfronteerd met verschillende soorten ongevallen. Ongevallen in de vorm van materiële schade zoals weggevoegen windborden die schade aanbrengen aan auto's/woningen, zeil om askop, afgebroken roeden, e.d. Maar ook immateriële schade, waarbij het bijvoorbeeld ging om het geraakt worden door wieken of bekneld raken tussen wielen of werktuigen met als gevolg botbreuken, hoofdwonden en zelfs enkele dodelijk ongevallen. Zaken die we als molenaars, maar ook onze moleneigenaren niet mee willen maken op onze molens.

Veiligheid is en blijft daarom een belangrijk aandachtspunt op onze molens, omdat we het bij molens niet alleen hebben over een monument waarvan de wieken of het waterrad ronddraaien. Maar het gaat om door wind- of water gedreven werktuigen, welke

o.a. molenstenen, houtzagen, olieslagerijen, water opvoerwerktuigen en allerlei randapparatuur in beweging zetten. Vroeger werden deze alleen door de molenaar en zijn knecht of knechten betreden, die wisten waar de gevaren schuilden in hun, zeg maar, machines. Maar tegenwoordig komen er meer en meer bezoekers op onze molens die graag willen zien hoe de molen werkt en wat de molenaar allemaal moet doen om met deze molen te kunnen malen, water op te voeren, olie te slaan, hout te zagen, enz. Het betreden van deze historische werktuigen brengt risico's met zich mee. En om nu de veiligheid voor zowel de bezoeker als de molenaar zo goed mogelijk te regelen, hebben De Hollandsche molen, Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Het Gild Fryske Mounders en het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde een aantal plannen en richtlijnen opgesteld die eigenaren, molenaars en andere vrijwilligers helpen de veiligheid op hun molen zo goed mogelijk te maken.

Dit heeft men enerzijds gedaan door er voor te zorgen dat er een veiligheidsmap gekomen is waarin de Risico Inventarisatie en Evaluatie voor molens (RI&E) zit. Dit is het ideale hulpmiddel om de risico's op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn in de molen systematisch in kaart te brengen. En waarmee men vervolgens op efficiënte wijze een plan van aanpak op kan stellen om de molen veiliger te maken.

Recentelijk zijn er door de werkgroep Veiligheid (opgericht door de hiervoor vermelde molenorganisaties) enkele nieuwe veiligheidszaken uitgewerkt, te weten:

- " Incidenten actieplan
- " Bijlage bij het Incidenten actieplan: Wat te doen bij een calamiteit?
- " Bezoekersprotocol . Gedragsregels voor bezoekers
- " Bezoekersprotocol . Instructie voor molenaars e.a.
- " Bezoekersprotocol . Pictogrammenblad

Het incidenten actieplan bevat een beknopte handleiding voor molenaars, vrijwilligers en eigenaren van molens die betrokken zijn bij een ernstig incident op of rond de molen. De bijbehorende bijlage beschrijft een aantal instructies die men moet doen bij bijvoorbeeld ontruimen molen, alarmeren, ongeval en brand. Onder het item bezoekersprotocol kan men de gedragsregels voor bezoekers vinden, een instructie voor molenaars en andere vrijwilligers welke aangeeft hoe men met bezoekers omgaat en ter verduidelijking van de gedragsregels is er ook een pictogrammenblad (zie bijgesloten afbeelding) gemaakt.

Deze zaken kan men terugvinden en nalezen op de website van de Hollandsche Molen o.a. onder de toolkit-veiligheid. Enkele links naar pagina's van deze site:

- " <https://www.molens.nl/veiligheid/>
- " <https://www.molens.nl/toolkit-veiligheid/>

Langs deze weg doen wij een oproep aan onze moleneigenaren en molenaars om kennis te nemen van hetgeen er door de vier molenorganisaties op papier/site gezet is en wat er door de werkgroep Veiligheid uitgewerkt is.

Weercursus

In het najaar 2018 wordt er weer een weercursus georganiseerd voor een aantal afdelingen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Evenals de afgelopen jaren is David Henneveld bereid gevonden als docent op te treden. De cursus bestaat in totaal uit zes bijeenkomsten en de volgende informatie kunnen wij hierover geven:

- Wanneer: vrijdagavonden van 20.00 tot 22.00 uur
- Data: 7 september, 14 september, 28 september, 5 oktober, 19 oktober en 2 november
- Waar: Baarn

De locatie van de weercursus is met de auto goed bereikbaar, niet ver van de zaal is een bushalte, met een verbinding met de stations Bussum en Hilversum, ook in de avonden. De definitieve locatie waar in Baarn de cursus gegeven gaat worden, hangt af van het aantal deelnemers wat zich uiteindelijk opgegeven heeft. De kosten voor de deelname aan deze weercursus zijn " 30,- en deze kan men op de eerste avond bij David Henneveld betalen. Daarvoor ontvangt iedere deelnemer ook een digitale versie van de cursus en je hebt de gelegenheid David per email vragen te stellen. Koffie en thee zijn voor eigen rekening en er is een drankenautomaat beschikbaar.

Wil je deelnemen aan deze weercursus dan moeten we vragen je per direct aan te melden, omdat deze cursus al op vrijdag 7 september a.s. van start gaat. Je wordt daarom verzocht je uiterlijk 1 september op te geven bij de secretaris van de afdeling Utrecht-± Gooi via het e-mailadres: gildeutrecht@ziggo.nl

Kort voor de aanvang van de cursus ontvangen alle deelnemers de laatste informatie inclusief de definitieve locatie in Baarn.

Najaarsexcursie stroomafwaarts langs de linkeroever van de IJssel Zaterdag 29 September 2018

We nemen u mee stroomafwaarts langs de linkeroever van de IJssel. De molens zijn bekend maar de tijden kunnen wat afwijken van wat in onderstaand schema staat aangegeven, want Joop Overman en Hendri Karssenbergh zijn de details nog aan het uitwerken van deze excursie.

Op de Wilpermol worden we ontvangen met een kop koffie, De molen werd in 1736 gebouwd op grond van Willem Harmen van Broekhuysen, ambtsjonker in Voorst. Dit gebeurde na het afbranden van de standaardmolen De Ploegh, die een kilometer oostelijk van de huidige molen stond. De jonker was gehuwd met Mechteld Jacomina van Lynden. Boven de stelling bevindt zich in de romp van de molen het alliantiewapen van beide echtelieden.

Uit archiefstukken blijkt dat de molen in 1766 gerestaureerd is na eerdere brandschade. De molen had oorspronkelijk vier koppels maalstenen, elk voor het apart malen van veevoer, tarwe, rogge en boekweit. In 1975 is de molen gerestaureerd en ingericht als korenmolen met twee koppels 16der (140 cm doorsnede) kunststenen: één aangedreven door de wind en één elektrisch aangedreven koppel. In 1991 onderging de molen opnieuw een omvangrijke restauratie. Momenteel maalt de molen graan voor veevoer.

De volgende molen is in Deventer bij de Bolwerksmolen. In 1861 kregen de houthandelaars de gebroeders Abraham en Frank Elfrink van de gemeente Deventer toestemming om op het Bolwerk een zaagmolen te bouwen. In 1863 werd de molen in gebruik genomen. Op 23 september 2005 werd begonnen met de grondige restauratie. En op 30 oktober 2006 werden er nieuwe roeden gestoken. Op dit moment (begin augustus) wordt er de staart voor de BökkersMölle in Olst gezaagd.

Als we deze molen bekeken hebben gaan we naar Oene molen $\frac{1}{2}$ Verklustq Deze molen werd in 1858 in opdracht van Gerrit Witteveen gebouwd door de firma ten Zijthoff uit Deventer. De molen is nu eigendom van de Stichting Behoud Korenmolen Werklust Oene. De molen heeft nogal al wat last van de gebouwen die er omheen staan zo kan de molen niet op iedere windrichting draaien. Want dan kan het zijn dat de dakgoot van het nabij gelegen gebouw er af gaat, maar hier gaat iets aan gebeuren de gebouwen worden afgebroken en 14 meter verder op komt nieuwbouw, nog niet optimaal, maar veel beter dan het nu is.

We gaan lunchen dit doen we bij restaurant IJsselzicht in Veessen. We krijgen een kop soep drie broodjes koffie thee melk of karnemelk.

Als het eten op is **lopen** we naar de Mölle van Bats, Johannes Knippenborg kreeg op 26 juli 1777 deze molen hier te bouwen. In 1888 werd naast de molen een stoom aangedreven maalderij gebouwd. In 1908 werd deze vervangen door een gasmotor, maar deze motor is in de 2^e Wereldoorlog verdwenen. In het najaar van 2000 heeft de molenstichting een antieke dieselmotor gekocht en na restauratie is deze motor op 10 december 2005 weer in gebruik genomen en zal vandaag laten zien wat hij nog kan.

Foto: website wijhesemolen.nl Foto: websi-

De reis gaat verder naar het noorden waar in Marle molen $\frac{1}{2}$ De Vlijtgstaat, van de $\frac{1}{2}$ Stichting Wijhese molensq De molen is in 1887 hier naar toe gehaald vanuit Leeuwarden waar hij als Oliemolen $\frac{1}{2}$ De Jongg stond, en daar overbodig werd door een stoommachine. In 1990 werd de Stichting $\frac{1}{2}$ De Wijhese molengeenaar van de molen.

In de molen zijn 3 koppels stenen aanwezig. Op de maalzolder twee koppels, aangedreven door de windmolen, en op de begane grond nog een koppel stenen dat kan worden aangedreven door een dieselmotor. Deze motor, een Ruston horizontale 1 cilinder uit 1934, is nog in goede staat en heeft onlangs nog proefgedraaid.

Na het bekijken van deze molen gaan we naar Wapenveld daar staat een molen met dezelfde naam. Molen de Vliet is evenals het hele complex Vrieze's Erfgoed, eigendom van de Stichting Molenbezit gemeente Heerde. Dit aan de gemeenschap Wapenveld geschonken door de op het erf begraven molenaar Willem Vrieze, is de basis

geweest voor de realisering van dit bezoekerscentrum op het snijvlak van de Veluwe en de IJsselvallei.

Al sinds 1602 staat op de huidige locatie een windmolen. Bij een brand in de kerstnacht van 1980 brandde de molen, toen eigendom van molenaar Willem Vrieze, tot de grond toe af.

In september 1984 kon de vang van een volledig nieuwe en maalvaardige molen gelicht worden. Naast een koppel 16er kunststenen, beschikt molen de Vliet ook over een elektrisch aangedreven maalstoel.

Tot slot willen we jullie ook graag een watermolen laten zien, hiervoor gaan we naar Hattem. Hier staat een mooie watermolen op het landgoed Molecaten deze in 1857 gebouwde molen is hier gekomen omdat zijn voorganger in dit zelfde jaar afbrandde. Dit was een grote papiermolen een zgn. vierbaksmolen met 20 hamers, om lompen snippers met water tot een papierbrij te maken. Door de concurrentie in de papierindustrie is deze molen gebouwd als korenmolen tot 1914 in bedrijf geweest. Daarna heeft de molen elektriciteit opgewekt

Foto: website vriezeserfgoed.nl

voor het kasteel van van Heeckeren van Molecaten (1918-1940). In 1960 gerestaureerd en in 1996/97 door de nieuwe eigenaar AMEV (nu ASR) nogmaals goed onderhanden genomen. In 2010 is de watertoevoer grondig onderhanden genomen.

De kosten voor deelname aan deze excursie bedragen " 15,- p.p. en dit is voor de koffie/thee bij ontvangst, het vankjewel+ voor de gastgevende molenaars en de lunch. Het verschuldigde bedrag kan op de 29 september s morgens tijdens de koffie betaald worden aan Hendri Karssenber. Om deel te kunnen nemen aan de excursie moet je jezelf uiterlijk **15 september** a.s. opgeven onder vermelding van je lidnummer bij Hendri Karssenber en dit kan per mail op:

excursie@molensinberkelland.nl.

Bij het inschrijven gelden de volgende voorwaarden: maximaal aantal deelnemers is 50 personen; bij meer opgaven dan de maximale 50 personen schuiven introducés door naar de wachtlijst en als er dan nog te veel aanmeldingen zijn schuiven de niet-Gelderse leden door naar de wachtlijst. Bij het doorschuiven geldt altijd wie als laatste zich aangemeld heeft, schuift als eerste door naar de wachtlijst. Oftewel ben er snel bij en geef je voor 15 september op!

Tijdschema en Adressen

aankomst	Vertrek	Plaats	Molen - km	Adres	PC
9:00	10:00	Wilp-Posterenk	Wilpermolen	Molenallee 14	7384 AM
10:10	11:00	Deventer	Bolwerksmolen	Bolwerksweg 6	7419 AA
11:30	12:20	Oene	Werklust	Houtweg 41a	8167 PJ
12:30	13:30	Lunch	Ijsselzicht	Ijsseldijk 40	8194 LE
13:30	14:20	Veessen	Mölle van Bats	Ijsseldijk 26	8194 LE
14:30	15:20	Marle	De Vlijt	Marledijk 17	8198 KP
15:30	16:20	Wapenveld	De Vlijt	Grote Weg 54	8191 JK
16:30	17:20	Hatterm	Water korenmolen	Molecaten 1	8051 PN

BIJENKOMST INSTRUCTEURS, STAGE MOLENAARS EN GASTMOLENAARS OP WOENSDAG 14 NOVEMBER 2018

Op zaterdag 10 november 2018 staat binnen het Gilde de Opleidingsraad weer op het programma, waar de laatste nieuwtjes besproken t.a.v. de opleiding tussen hoofdbestuur, afdelingsbesturen, examencommissie Hollandsche Molen en de ondersteunende diensten van het hoofdbestuur. Tijdens de bijeenkomst op woensdagavond 14 november voor onze instructeurs, stagemolenaars en gastmolenaars willen in ieder geval de mededelingen en zaken vanuit deze opleidingsraad met jullie bespreken. Ook willen we het deze avond over molens hebben en zal er een presentatie of film over molens te zien zijn. Daarom nodigen wij dan ook al onze instructeurs, stage molenaars en gastmolenaars van harte uit voor deze avond.

AANMELDEN VOOR EXAMENS

De sluitingsdatum voor het aanmelden voor de landelijke voorjaarsexamens 2019 is **1 oktober**; de toelatingsexamens hiervoor zijn eind november/begin december 2018. Aanmelden dient schriftelijk te gebeuren door middel van een verklaring van de instructeur (kan op het voorblad maalboekje geschreven worden of als aparte brief bijgesloten worden). Bij de opgave dient een **kopie** van het volledig ingevulde maalboekje (alleen de urenstaten; niet alle andere documenten zoals van bezoeken aan molen, weerwaarnemingen, enz.) inclusief het voorblad opgestuurd te worden. Aanmeldingen versturen naar Henk van der Graaf, Silostraat 10, 7101 EJ Winterswijk (of afleveren op de theorieavond in september). Denk er aan dat er aan de 30 draaiurens welke op een ander molentype of -functie gemaakt moeten worden een eis toegevoegd is, dat deze uren ook op een molen met een andere instructeur gemaakt moeten worden. Hou hier a.u.b. rekening mee en kijk voordat je jezelf opgeeft of jullie uren hier ook aan voldoen.

STORMENDJES

- In Bonkelaar 53b gaven wij al aan dat er een promotiefilm gemaakt was van de Molen Agneta te Ruurlo. Mocht je deze nog niet gezien hebben kijk dan op YouTube: <https://youtu.be/NgaJblM5OkU>. Ondertussen zijn we ook al weer tweemaal te zien geweest bij Omroep Gelderland. De eerste keer waren de Molens van Wapenveld en Hatterm en het Bakkerijmuseum van Hatterm te zien in het programma **WIT** met Esther+. Deze uitzending kunnen jullie ook zien bij YouTube: <https://youtu.be/odVCqxhuljQ>. Zondag 1 juli werd er in het programma Gelderland Helpt een oproep gedaan voor nieuwe vrijwillige molenaars en dit is te zien op: <https://www.youtube.com/watch?v=1iMCOYCTD4M&feature=youtu.be>
- Geef aan Jos Betting door op welke molen je draait als (leerling) molenaar, want wij hebben het overzicht van op welke molen wordt door welke molenaars gedraaid+nog niet compleet. Daarom langs deze weg nogmaals het verzoek om door te geven op welke molen jullie draaien. Jos is te bereiken per mail via het mail-adres josbetting@ziggo.nl of per telefoon op het nummer 06-22908213
- Adres, telefoonnummer of e-mailadres gewijzigd? Geef het door aan de ledenadministratie van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, te weten Willem Boender (ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl) of verander dit zelf op de website als men inlogt en naar **MijnGVM**+gaat en vervolgens naar **Mijn gegevens**+. Als afdeling gebruiken wij namelijk het (e-mail)adressenbestand van het Gilde, dus daar moet jullie e-mailadres of adres wel goed zijn, willen wij de Bonkelaar goed kunnen verzenden.
- Suggesties en mededelingen voor de volgende Bonkelaar graag voor 1 januari 2019 bij ons indienen. Redactie adres: Notarisappel 73, 4007 ZC Tiel. E-mail: petrovandoorne@kpnmail.nl of 06-19195460.

AGENDA

- Za 08 sep. 2018 Open Monumentendag (in sommige plaatsen ook zo. 9/9)
- Wo 19 sep. 2018 theorieavond, ~~De Kroon~~q Veiligheid*
- Za 29 sep. 2018 Najaarsexcursie (zie oproep hiervoor)
- Zo 01 okt. 2018 sluitingsdatum opgave (toelatings)examen
- Wo 17 okt. 2018 theorieavond, 'De Kroon': Het Weer*
- Wo 14 nov. 2018 Bijeenkomst instructeurs, stage molenaars en gastmolenaars, ~~De Kroon~~+*.
- Wo 21 nov. 2018 theorieavond, 'De Kroon': Wieksystemen*
- Wo 19 dec. 2018 theorieavond, 'De Kroon': Vang*
- Wo 16 jan. 2019 eerste theorieavond in het nieuwe jaar, ~~De Kroon~~q Kruiverken*

* = aanvang avonden 20:00 uur